

Asia: VN/4728/2025

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) pitää ammatillisen koulutuksen rahoitusasetuksen uudistusta pääosin perusteltuna, mutta katsoo, että asetus ei tunnista riittävästi mikro- ja yksinyrittäjien asemaa koulutuksen kohderyhmänä tai yrittäjien ja yrittäjämäisesti toimivien henkilöiden erityisiä koulutustarpeita. Lisäksi yrittäjyyden sivuuttaminen monin paikoin, ja kokopäiväisen tutkintotavoitteen ja palkkatyöhön tähtäävän koulutuksen korostaminen, ei läheskään kaikilta osin vastaa nykypäivän muuttunutta työelämää ja sen tarpeita, kun entistä useampi ryhtyy koulutuksen jälkeen yrittäjäksi tai työllistää itsensä yrittäjänä.

Ei-tutkintotavoitteinen koulutus sekä joustavat, lyhytkestoiset koulutusmuodot tulee sisällyttää rahoitusperusteisiin, jotta koulutus olisi saavutettavaa myös työn ohessa opiskeleville yrittäjille. Yrittäjäksi ryhtyminen tulee rinnastaa työllistymiseen rahoituslaskennassa, ja koulutuksen järjestäjiä on kannustettava kehittämään yrittäjyysvalmiuksia.

Työelämäpalautetta on kerättävä myös silloin, kun oppisopimus toteutuu yrittäjän omassa yrityksessä, jotta tämä koulutusmuoto ei jää rahoituksen ulkopuolelle. Koulutuksen järjestäjien ja yrittäjäjärjestöjen välistä yhteistyötä on tärkeää vahvistaa, ja se tulisi huomioida myös rahoitusmallissa.

Vaikuttavuusmittareita tulee laajentaa niin, että mikro- ja yksinyrittäjien tuottama osaamishyöty näkyy koulutuksen rahoituksessa ja kehittämisessä.

Lausuntonne koskien asetuksen 1 §:ää (opiskelijavuoteen kuuluvat päivät)

Mikro- ja yksinyrittäjät ry haluaa kiinnittää huomiota siihen, että pykälässä esitetty heinäkuun päivien automaattinen poissulkeminen opiskelijavuoteen kuuluvista päivistä ei palvele kaikkia kohderyhmiä yhdenvertaisesti. Erityisesti yksinyrittäjille ja muille työssäkäyville aikuisopiskelijoille kesäkausi, mukaan lukien juuri heinäkuu, voi olla nimenomaan otollisinta ja mahdollisinta opiskeluaikaa.

Asetukseen tulisi sisällyttää mahdollisuus lukea heinäkuun opiskelupäivät mukaan opiskelijavuoteen, jos ne sisältyvät opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS). Tämä mahdollistaisi koulutuksen järjestäjille myös joustavampien ja ympäri vuoden toteutettavien koulutusmallien kehittämisen aikuis- ja yrittäjäopiskelijoille.

Lausuntonne koskien asetuksen 2 §:ää (toteutuneiden opiskelijavuosien laskenta)

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvaa rahoitusmallia pääosin selkeänä ja ennakoitavana, mikä tukee myös koulutuksen järjestäjien suunnittelutyötä.

Samalla haluamme tuoda esiin huolen siitä, että malli korostaa edelleen hyvin perinteistä tutkintotavoitteista koulutusta tavalla, joka ei huomioi mikro- ja yksinyrittäjien tai muuttuneen työelämän tarpeita riittävästi. Monet yrittäjät ja työelämässä yrittäjämäisesti toimivat tarvitsevat lyhytkestoista ja ei-tutkintotavoitteista koulutusta, johon osallistuminen ei välttämättä johda opiskelijavuoden kerryttämiseen rahoituslaskennassa.

Asetuksessa tulisi mahdollistaa opiskelijavuosien kertymä myös sellaisista koulutusmuodoista, jotka eivät tähtää koko tutkintoon mutta perustuvat henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

Tämä toisi aidosti mukaan myös mikro- ja yksinyrittäjät, yrittäjyyttä ja palkkatyötä yhdistävät ja sellaiset pirstaleisessa työelämässä olevat henkilöt, joilla ei ole mahdollisuutta tai tarvetta suorittaa koko tutkintoa, mutta jotka kehittävät osaamistaan täsmällisesti ja tavoitteellisesti. Tämä olisi niin yksilön kuin työelämän kannalta hyödyllistä.

Lausuntonne koskien asetuksen 3 §:ää (lähtötason painokertoimet)

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää perusteltuna, että rahoitusmallissa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset lähtötasot, erityisesti ohjauksen ja tuen tarpeen näkökulmasta. Erityisesti nuorten ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kohdalla tämä voi merkittävästi vaikuttaa koulutuksen kustannuksiin ja vaikuttavuuteen.

Mikro- ja yksinyrittäjien näkökulmasta 3 §:n malli kuitenkin edelleen ankkuroituu vahvasti nuorten, oppivelvollisten ja tutkintotavoitteisten opiskelijoiden lähtökohtiin. Se ei ota huomioon aikuisiässä kouluttautuvien tai työuran aikana osaamistaan täydentävien, kuten yksinyrittäjien, vaihtelevia

taustoja ja koulutustarpeita. Usein yrittäjillä ei ole peruskoulun tai aiempien tutkintojen arvosanatietoja helposti saatavilla, vaikka koulutustarve olisi hyvin suuri.

Aikuiskoulutuksessa ja yrittäjien kohdalla lähtötason painokerroin tulisi voida määrittää vaihtoehtoisilla kriteereillä, kuten aiempi työ- tai yrittäjäkokemus, osaamisen tunnistaminen tai muu soveltuva taustatekijä.

Lisäksi asetuksessa tulisi tarkastella mahdollisuutta nostaa lähtötason kerrointa sellaisten ryhmien kohdalla, joilla on selkeä osaamisen kehittämistarve mutta puutteelliset muodolliset koulutusohjat (esim. maahanmuuttajataustaiset yrittäjät).

Lausuntonne koskien asetuksen 4 §:ää (kustannusryhmä- ja muut painokertoimet) ja liitettä

Mikro- ja yksinyrittäjät pitää myönteenä, että kustannusryhmien määrä on kasvanut viidestä seitsemään, mikä mahdollistaa koulutusten kustannusrakenteiden tarkemman huomioimisen. Muutos on perusteltu.

Huolemme kohdistuu kuitenkin siihen, että monien erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kustannuskertoimet ovat edelleen hyvin alhaisia (esim. 0,19–0,55), vaikka nämä koulutusmuodot ovat juuri niitä, joita mikro- ja yksinyrittäjät pystyvät ja haluavat käytännössä suorittaa työn ohessa, ja joita myös jatkuvasti muutoksessa oleva työelämä tarvitsee osaavan työvoiman näkökulmasta. Alhaiset painokertoimet ilman muuta heikentävät koulutuksen järjestäjien motivaatiota tarjota näitä koulutuksia erityisesti alueellisesti ja etämuotoisina.

Lisäksi monet yrittäjyyteen, liiketoimintaan, valmennukseen, vastuullisuuteen tai digitaaliseen viestintään liittyvät tutkinnot ovat kustannusryhmissä 1 tai 2, vaikka niiden rooli mikroyritysten osaamisen kehittämisessä on keskeinen. Jollei meillä ole selvästi ja loogisesti tuettu koulutusvaiheessa yrittäjyys- ja liiketoimintataitoja, ei meille myöskään synny tarpeellista määrää kasvuhaluja ja osaavia uusia yrityksiä. Yrittäjyyden tulisi olla paljon kokonaisvaltaisemmin mukana koulutuspoluilla.

Asetuksen liitteessä olisi hyvä myös harkita yrittäjyyteen keskittyvien tutkinnon osien muodostamista omaksi tarkastelukokonaisuudekseen, ja niille kohdistettavaa erillistä painokertoimen määrittelyä.

Lisäksi ei-tutkintotavoitteinen osaamiskarttuminen (esim. yksittäiset tutkinnon osat tai lyhytkurssit) tulisi huomioida rahoitusmallissa nykyistä vahvemmin, erityisesti kun ne liittyvät yritystoiminnan ja liiketoiminnan jatkuvuuteen ja elinvoimaan.

Lausuntonne koskien asetuksen 5 §:ää (korotuskertoimet)

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää tärkeänä, että korotuskertoimilla huomioidaan koulutuksen erityisjärjestelyistä ja tuen tarpeesta aiheutuvat lisäkustannukset. Tämä tukee koulutuksen saavutettavuutta myös niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla on erityisiä tukitarpeita.

MYRY kuitenkin huomauttaa, että nykyisessä mallissa ei tunnisteta mikro- ja yksinyrittäjien oppimisolosuhteita erityisenä tilanteena, vaikka monet heistä tarvitsevat joustavampia ratkaisuja ja erityistä ohjausta työn ohella tapahtuvaan oppimiseen. Esimerkiksi etäkoulutuksessa, itsenäisessä opiskelussa ja digitaalisten alustojen käytössä tarvitaan usein henkilökohtaista tukea, jota ei nykyisessä asetuksessa huomioida korotuskertoimella lainkaan.

Korotuskertoimien piirissä tulisi voida huomioida myös työn ohessa opiskelevien aikuisten ja yrittäjien ohjauksen erityistarpeet, esimerkiksi digiohjauksessa tai HOKS-prosessin läpiviennissä.

Ehdotamme, että asetuksessa luodaan mahdollisuus määritellä ”yrittäjäopiskelijan erityisohjaus” omaksi rahoituseräkseen silloin, kun koulutus järjestetään pääosin itsenäisesti ja työn ohessa.

Lisäksi voitaisiin pilotoida joustavan opiskelun lisäkerrointa koulutusmuodoissa, joissa oppiminen tapahtuu hajautetusti, työelämälähtöisesti ja ilman lähikontakteja – mikä on erityisen yleistä yksinyrittäjien kohdalla.

Lausuntonne koskien asetuksen 6 §:ää (toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää sinänsä perusteltuna, että perusrahoituksen laskenta perustuu painotettuihin opiskelijavuosiin ja että tämä ottaa huomioon sekä lähtötason, koulutuksen kustannusrakenteen että erityistarpeet. Malli antaa koulutuksen järjestäjille selkeät puitteet rahoituksen suunnitteluun.

Kuitenkin mallissa painottuu edelleen voimakkaasti vain kokopäiväinen ja tutkintotavoitteinen koulutus. Työn ohessa osa-aikaisesti opiskelevat yrittäjät eivät kerrytä opiskelijavuosia samalla tavoin, vaikka koulutus olisi yhtä tavoitteellista ja vaikuttavaa.

Lisäksi perusrahoitus ei tällä hetkellä kata ei-tutkintotavoitteista tai yksittäisiin osaamistarpeisiin vastaavaa koulutusta, mikä johtaa siihen, että koulutuksen järjestäjät eivät kehitä palveluita, jotka olisivat aidosti saavutettavissa etenkin yksin- tai mikroyrittäjien näkökulmasta.

Asetukseen tulisi sisällyttää selkeä mahdollisuus kerryttää opiskelijavuosipohjaista rahoitusta myös osa-aikaisesta ja ei-tutkintotavoitteisesta koulutuksesta, kun se perustuu hyväksytyyn HOKSiin ja tavoitteelliseen oppimiseen.

Ehdotamme harkittavaksi matalan kynnyksen koulutusmuotojen korotettua painokerrointa, jos koulutus on suunnattu suoraan työelämässä toimiville, kuten yrittäjille tai freelancereille.

Lisäksi asetuksessa olisi tärkeä huomioida mahdollisuus kerryttää rahoitusperusteita myös sellaisista oppimisprosesseista, jotka jakautuvat pidemmälle aikavälille työn ohella suoritettavina jaksoina.

Lausuntonne koskien asetuksen 7 §:ää (suoritetujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

Mikro- ja yksinyrittäjät pitää erittäin tärkeänä, että rahoituksessa huomioidaan myös tutkinnon osien suorittaminen, ei vain kokonaisia tutkintoja. Tämä mahdollistaa paremmin joustavat koulutuspolut ja vastaa työelämän osaamistarpeisiin. Tältä osin pidämme 7 §:n mallia lähtökohtaisesti kannatettavana.

Kuitenkin nykyinen painotus rahoituksessa suosii yhä edelleen kokonaisia tutkintoja, erityisesti tilanteissa, joissa opiskelija on koulutuksen alussa ilman aiempaa tutkintoa. Tämä rajaa pois monia yrittäjiä, jotka suorittavat täsmällisesti valittuja tutkinnon osia liiketoimintansa kehittämiseksi, ilman aikomusta tai tarvetta suorittaa koko tutkintoa.

Lisäksi nykyinen malli ei tunnista tilanteita, joissa osaamisen täydentäminen tapahtuu pitkän ajan kuluessa, työuran aikana, eikä yhtäjaksoisena opintosuorituksena. Tämä ei vastaa ollenkaan elinikäisen oppimisen periaatteita, joita hallituskin on korostanut.

Asetuksessa tulisi määritellä erillinen rahoitusperuste myös yksittäisten tutkinnon osien suorittamiselle yrittäjien ja muiden työelämässä toimivien näkökulmasta, vaikka opintopolku ei tähtäisi koko tutkintoon.

Suoritepisteiden laskentamalliin tulisi voida sisällyttää pitkäaikainen osaamiskarttuminen, joka tapahtuu useiden vuosien aikana, etenkin jos kyseessä on osaamisen jatkuva kehittäminen työn ohessa.

Lisäksi MYRY ehdottaa, että tutkinnon osien rahoitusperusteita tarkistettaisiin niin, että ne kannustavat koulutuksen järjestäjiä tarjoamaan modulaarista ja helposti saavutettavaa koulutusta ammatinvaihtajille ja yrittäjille.

Lausuntonne koskien asetuksen 8 §:ää (työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää perusteltuna, että koulutuksen vaikuttavuutta mitataan työllistymisellä ja jatko-opintoihin siirtymisellä.

Kuitenkin nykyinen malli ei rinnasta yrittäjäksi ryhtymistä työllistymiseen, mikä on liki käsittämätöntä, ja johtaa siihen, että koulutuksen järjestäjät eivät saa rahoitusta, vaikka opiskelija perustaisi yrityksen ja työllistäisi itsensä ja jopa muita. Tämä on todella vakava puute, ja osoittaa samalla huolestuttavan kaavamaisesta palkkatyöyhteiskunnan ajattelua, missä vain perinteinen palkkatyö nähdään ihanteena ja koulutuksen tavoitteena. Kuitenkin yhä useampi henkilö, erityisesti nuori tai alanvaihtaja, työllistää itsensä yrittäjänä heti ammatillisen koulutuksen jälkeen. Yrittäjäksi ryhtymisen tulee ehdottomasti rinnastua työllistymiseen.

Asetukseen tulee sisällyttää selkeä kirjaus siitä, että yrityksen perustaminen, toiminnan jatkaminen tai itsensä työllistäminen yrittäjänä rinnastetaan työllistymiseen rahoituslaskennassa. Näistä tilanteista tulee antaa koulutuksen järjestäjälle painokerroin 1.

Lisäksi työllistymisen vaikuttavuuden tarkastelujaksoa tulisi pidentää: erityisesti yrittäjyysspolku saattaa käynnistyä muutaman kuukauden sisällä valmistumisesta eikä välittömästi.

Kehotamme myös harkitsemaan erillisen ”yrittäjäksi siirtymisen” mittarin sisällyttämistä osaksi vaikuttavuuden arviointia, jotta koulutuksen järjestäjät voisivat seurata ja kehittää yrittäjyyskasvatusta tuloksellisesti.

Lausuntonne koskien asetuksen 2 lukua (opiskelijapalaute)

Mikro- ja yksinyrittäjät pitää opiskelijapalautteen keräämistä tärkeänä osana koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden arviointia. Aloituss- ja päättökyselyt antavat hyödyllistä tietoa koulutuksen toteutuksesta, ohjauksesta ja oppimisympäristöjen toimivuudesta.

Erityisesti arvostamme sitä, että päättökyselyssä kysytään myös yrittäjyysvalmiuksien kehittymisestä.

Samalla kuitenkin toteamme, että opiskelijapalautteen nykyinen rakenne heijastaa ennen kaikkea tutkintotavoitteista koulutusta. Tämä rajaa ulkopuolelle yrittäjät, jotka osallistuvat lyhytkestoisiin tai ei-tutkintotavoitteisiin koulutuksiin ja joilta ei välttämättä kerätä palautetta lainkaan, vaikka koulutuksen vaikuttavuus voisi olla heidän kohdallaan suuri.

Myös yrittäjämäisiä valmiuksia koskeva kysymys tulisi lisätä tai täydentää nykyistä yrittäjyysväittämää, jotta arvio voidaan tehdä laaja-alaisemmin ja eri toimialoille soveltuvalla tavalla.

Asetuksessa tulisi mahdollistaa myös ei-tutkintotavoitteisiin koulutuksiin osallistuvien palautteen keruu, esimerkiksi kevennetyssä muodossa. Näin koulutuksen vaikuttavuutta yrittäjyyden näkökulmasta voitaisiin arvioida systemaattisesti.

Lisäksi suosittelemme, että koulutuksen järjestäjiä kannustetaan kehittämään palautekyselyitä yhdessä yrittäjäjärjestöjen kanssa, jotta ne vastaavat paremmin tämän kohderyhmän tarpeisiin.

Lausuntonne koskien asetuksen 3 lukua (työelämäpalaute)

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää työelämäpalautteen keräämistä olennaisena osana koulutuksen laadun arviointia. Pidämme hyvänä, että palautetta kerätään sekä työpaikkakyselyllä että työpaikkaohjaajakyselyllä, ja että niiden perusteella määräytyvällä rahoituksella kannustetaan koulutuksen ja työelämän tiiviimpään yhteistyöhön.

Kuitenkin asetuksessa on yksi merkittävä puute: palautetta ei kerätä, jos oppisopimus on järjestetty yrittäjän omassa yrityksessä, eikä tätä koulutusmuotoa huomioida työelämäpohjaisessa rahoituksessa lainkaan (14 §).

Tämä rajoittaa koulutuksen järjestäjien halukkuutta tarjota yrittäjille sopivia oppisopimusmuotoja ja johtaa siihen, että yrittäjien itse toteuttama työelämässä oppiminen jää rahoituksen ja laadunarvioinnin ulkopuolelle.

Asetusta tulisi täydentää siten, että yrittäjälle omassa yrityksessään järjestetty oppisopimuskoulutus kuuluu työelämäpalautteen ja siihen perustuvan rahoituksen piiriin. Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi erillisellä yrittäjäkyselyllä, joka mittaa koulutuksen vaikuttavuutta, sovellettavuutta ja tuen laatua yrittäjän näkökulmasta.

Lisäksi ehdotamme, että pienille työpaikoille, kuten yksinyrittäjille, luodaan kevennetty palautemalli, jonka perusteella palautetta voidaan silti kerätä ja huomioida rahoituksessa. Tämä edistäisi tasa-arvoa erikokoisten työpaikkojen välillä.

Lopuksi korostamme, että yhteistyötä yrittäjäjärjestöjen kanssa voisi hyödyntää myös työelämäpalautteen kehittämisessä, jotta kysymykset ja arviointikriteerit vastaavat pienyritysten todellisuutta.

Hanén Liisa
Mikro- ja yksinyrittäjät ry